

Interreg

UNIONE EUROPEA
EVROPSKA UNIJA

ITALIA-SLOVENIJA

WALKofPEACE

Progetto strategico co-finanziato dal Fondo europeo di sviluppo regionale
Strateški projekt sofinancira Evropski sklad za regionalni razvoj

WALK OF PEACE

POT MIRU OD ALP DO JADRANA

Daljinska pohodniška pot
po sledih soške fronte

Log pod
Mangarton
(SLO)

Kobarid
(SLO)

Nova Gorica
Gorica

Redipuglia
Redipulja (ITA)

Trieste
Trst (ITA)

POT MIRU MED VREDNOTO IN VREDNOSTJO

Jernej Šček

Dragi bralci in bralke, *Walk of Peace* premika gore. Po desetletjih grizenja in glodanja spominskih kosti je nagrajeni čezmejni projekt prepričal strokovno in splošno javnost, ki zdaj priteka od Alp do Jadrana, ob reki navzgor in navzdol, v ta naš posoški Königsberg, če se smemo v ustreznem razmerju primerjati s prispodobno izkušnjo filozofa Immanuela Kanta, ki mu ni bilo treba odhajati iz rojstnega mesta, saj je širni svet prek voda prihajal k njemu. Zamere in zablode kratkega stoletja smo (do)končno izlili v morje evropskih vrednot in razvojnih vrednosti.

Tržaški pisatelj Alojz Rebula je zapisal: "Po sto korakih lahko s svoje male posesti stopiš v svetovno politiko". Zgodovina z veliko začetnico nam je pred dobrim stoletjem potrkala na vrata in vdrla čez hišni prag, se zgrudila za zapeček, raztrgala družine, ločila može od žena in otrok, brate od bratov, porušila in požgala vasi, se priplazila med gmajne in globeli, zagrmela po planotah in dolinah. Se v to zemljo posadila kot težek črn križ, ki smo ga hočes nočes pritovorili na grbi do zdajšnjosti. Velika vojna, kot bi jo bilo pravilneje imenovati, kajti o prvi začnejo retronimno govoriti šele drugi, je evropskega človeka pretresla bolj kot tista, ki čez sledi dvajset let. Z geopolitičnim šokom – razpadom štirih cesarstev – se neka ravnotežna drža razblini predvsem v nas, namreč sanje o svetu varnosti, če povem po Stefanu Zweigu. Sarajevski strelji počijo v civilizacijskem zenitu Zahoda: davi plešemo valčke in polke v findesieclovskem blišču, drevi pošiljamo fante letnika 1899 kot topovsko hrano v klavnico pozicijske vojne. Človek modernosti pade na kolena ob spoznanju, da tehnološki napredek ne sovпада z razvojem človečanstva, temveč lahko nasprotno celo ogroža njegovo preživetje. Prva, druga, hladna – ena sama neprekinjena vojna! Tako skeleča, da bi prvo polovico 20. stoletja najraje preskočili, na hitro preleteli, prebirali na pol. Iz vsake moke se da nekaj dobrega zamesti, pravi ljudska modrost. Iz najbolj krvave in krivične danes naraščajo priložnosti, ki dišijo po svežem.

Koronačas je marsikomu odprl oči, da za plodna izkustva in spoznanja ni treba na konec sveta – za vogalom čakajo na nas: na pikniku, popoldanskem teku, na kolesu ali v hribih, na nedeljskem izletu s starši, ki otroku pripovedujejo in prepevajo o zgodbah polpreteklosti, krajih in ljudeh, videnih z očmi, dotaknjenih z domišljijo, z bitjem in žitjem doživetih, uskladiščenih med planinske pustolovščine in Hemingwayeve romane za odraslost, na

ZASEBNE ZBIRKE - PH > POT MIRU

poti od točke do točke, po zadnjem členu jugozahodne fronte od Rombona prek Čukle, pod Svinjakom tja čez do Čezsoče navzgor na Krn in dalje navzdol čez Matajur, Mrzli vrh in Kolovrat, Brda, Sabotin in Banjščice do Cerja in Debele griže/M. San Michele, prek doberdobskih dolin, jarkov in kot do Brestovice in Grmade/M. Ermada, Sredipolja/Redipuglia in Toskanskih volkov pri Štivanu/S. Giovanni del Timavo, kjer je fronta padla v morje in pustila Trst neosvojeno avstrijski tja do priplutja rušilca Audace novembra 1918. Angleška zgodovinarica Francis A. Yates v delu *Umetnost spomina* utemeljuje, da je spomin topografska veda: tisti "nekaj" mora biti "nekje", da se ga spomnimo. Šele takrat nam zgodovina nekaj pove, ima pojmovno in krajevno razsežnost, zaseda in daje prostor v koordinatnem sistemu osebne in skupne duhovne kulture. *Walk of Peace* idejno in stvarno vodi po zemljevidu evropske polpreteklosti tako, da učbeniškim vsebinam vdihuje smoter in smisel, živo asociacijo na izkušnje in doživetja, dosežke in videnja, čutenja, žulj v čevlju, brenčanje komarja v poletni noči, jutranji vonj po mokri skali, mehkobo pomečkane puhovke v strmi travah, dotik rjaste žice na Batognici, sebek z razlogom. Nič samoumevnega ni v prenašanju in preživetju vedenj – *divjih spominov* – o naši soldaški preteklosti, posebej danes, ko to izročilo po sili časovnih in družinskih razmer plahni. Sploh na zgornjem Jadranu, kjer sta spominsko kulturo o veliki vojni doslej pretakali različni, celo nasprotujoči si naraciji, zataknjeni ob bregovih reke Soče in Piave, simboli, prej kot zemljepisni prispodobni bratomornih vrednostnih sistemov. Živeti *na prepihu* svetov – narodnih, jezikovnih in kulturnih, pa tudi spominskih in zgodovinskih – je dodana vrednost zgodbe, ki *vsem nam* pomaga iz slepih ulic spominjanja v skupnostno prihodnost. "Ta naša Evropa je v jarkih rojena", piše tržaški pisatelj Paolo Rumiz. Evropa je Log pod Mangartom, kjer drug ob drugem ležijo sosedje, zavezniki in sovražniki. Je podalpska mošeja, prežitek evropskega islama, ki brez ruma ni šel v napad. Evropa je cerkev Sv. Duha v Javorci, kjer verniki in ateisti, kristjani in Bošnjaki molijo za mir. Evropa je Drežnica, kjer sredi vojne vihré umetnikujeta Zoran Mušič in Avgust Černigoj. Je Kobariški muzej in so vsi tisti, ki skozi izkušnjo velike vojne pripovedujejo o miru. Evropa je Kobarid, za ene čudež, za druge popoln poraz. Evropa je general Rommel, junak in krvnik. Evropa je nemška kostnica v Tolminu, ki jo fašistični režim postavi na tujem v čast tistega, ki ga je dvajset let prej vojaško ponižal, zdaj pa že Münchensko zaveznikuje. Evropa so Most na Soči, Soča in Trenta, kjer iz biblijskih prizorov na freskah Toneta Kralja vrejo šolske ure zgodovine. Evropa je pravkar obnovljen spomenik ukrajinskemu vojakom v gozdu Panovec pri Novi Gorici. Evropa je rov na Brestovcu, prej avstrijski, potem italijanski. So madžarske zastave za hišnim dvoriščem v Vižintinih/

Visintini. Ta naša Evropa je dvojinsko število: Cadorna in Borojević, ki se na štiri oči gledata čez Dol/Vallone. Ungarettijev *San Martino del Carso* in Vorančev *Doberdob*. Evropa so ciprese na rdeči zemlji. So avstrijska vojaška pokopališča, ki jih med vojnama preureja Duce. Evropa so vsi *neznani vojaki*, poligloli brez groba, potomci ničkolikih Marij Bergamas. Evropa je Krn, primorski očak, črn od tragedij, ne po imenu. Evropa so razstreljene kape nad goriško kotlino – Sabotin, Sv. Gora in Skabrijel. Evropa je babica po očetovi strani, doma iz Bovca, rojena v *Plezzu*, poitalijančevana z Dantajem. Evropa je življenje ob tromeji, poldrugo tisočletje na robu latinstva, slovanstva in germanstva. Evropa je nikdar pretekla preteklost, šola življenja na vsakem koraku, stoje na Jadranu, z eno nogo na Škornju, z drugo na Balkanu. Projekt *Walk of Peace* je heterotopija, en kraj za več predolgo izključujočih spominskih praks: za ene vzhodna meja, za druge zahodna, za ene čudež, za druge popoln poraz, Soča in Piava ter resnica vmes. Raziskovanje plimovanja zgodovinskih naracij omogoča odkrivanje čebulnih plasti, ki so ideološko zakrile kompleksnost velike vojne, odklepajoč bolj celostno in bogato didaktično in turistično izkušnjo. Če se hočemo s kulturo miru cepiti proti ideološkim zlorabam zgodovine, moramo vložiti nekaj spoznavnega in srčnega truda: preseči logiko "svete zemlje", še zdaleč ne zato, da bi jo oskrunili, temveč da jo odčaramo nasilnih konotacij, po kateri je ta nedotakljivo *naša* in nikdar *vaša*, pa tudi osvajalno logiko dvanajstih soških ofenziv, po kateri *smo* eni enajstkrat "osvobajali in odreševali", drugi pa so enkrat "zasedali in osvajali". Nikomur nič odvzeti, nikogar prizadeti, temveč se odpovedati izključni pravici do zgodbenih krajev in pomenov, priznavajoč, da je resničnost vselej bolj zamotana, kot bi se nam izplačalo.

S srečanjem v Doberdobu oktobra 2016 sta predsednika sosedskih republik Sergio Mattarella in Borut Pahor nakazala peripatetično pot, ki vodi za skupno mizo zgodovine, obloženo s spoznanjem in sodelovanjem, strpnostjo in sožitjem. Nastavili smo zrcalo in nase pogledali z očmi drugega, v dobro svetle prihodnosti na zgodnjem Jadranu. Kulturno osveščenemu turistu se na *Poti* obetajo široki izobraževalni, gospodarski in sobivanjski razgledi!

MUZEJI NA PROSTEM - PH > SCHIRRA-GIRALDI

SOČA - PH > SCHIRRA-GIRALDI

BRV ČEZ REKO SOČO
PH > SCHIRRA-GIRALDI

POT MIRU OD ALP DO JADRANA

Zgodba o vojni in miru

Na območju Poti miru od Alp do Jadrana ni vedno vladal mir. Tokova zgodovine in Soče, ene najlepših alpskih rek na svetu, sta burna in nepredvidljiva.

Na teh, že od nekdaj mejnih ozemljih, so se mešali narodi in vzpostavili mirno sožitje, razen v obdobjih, ko je bilo politično in geografsko ravnoesje v Evropi porušeno. Včasih je šlo za obrobne ali manj pomembne prijetljaje, drugič pa za katastrofalne in globalne dogodke, do katerih je prišlo v prvi polovici 20. stoletja.

Prav zato, da eno najbolj tragičnih poglavij zgodovine ne bi utonilo v pozabo, je bila v stoletju po prvi svetovni vojni sprejeta odločitev o povezavi njene zgodovinske dediščine v Pot miru od Alp do Jadrana. Daljinska pohodniška pot se vije od vrhov Julijskih Alp do obale Jadranskega morja, po dolinah Julijskega predgorja, gričevnatih Brdih, Vipavski dolini, Goriški in Krasu. Obiskovalcem omogoča, da lahko uživajo v miru in lepoti na območjih, kjer so nekoč, v letih 1915 do 1917, 29 mesecev potekale soške bitke.

Pot je še posebej primerna za vse ljubitelje aktivnih počitnic v naravi in sprehodov po čudoviti pokrajini, ki so zaradi številnih vojnih pričevarj še vznemirljivejši. Hodite lahko po pobočjih gora, prečkate ozke soteske, vstopite v kraške jame in se podate preko prostranih travnikov, obdelanih vinogradov, zgodovinskih vasic in mest, nekaterih zaznamovanih z umetnostjo. Voda, življenjsko pomemben element, vas spremlja na vsej poti od izvira Soče do Jadranskega morja. Pot miru od Alp do Jadrana je nova čezmejna turistična pot med Slovenijo in Italijo, ki predstavlja simbol prijateljstva med narodi. Območja, ki jih je pred stoletjem prizadela vojna, so danes kraji miru in spomina, kjer se še vedno najde strelske järke, spomenike, pokopališča, kostnice, muzeje in utrdbe.

PRVA SVETOVNA VOJNA NA JUGOZAHODNI FRONTI

28. junija 1914 sta bila med obiskom v Sarajevu ubita avstrijski nadvojvoda Franc Ferdinand, avstro-ogrski prestolonaslednik, in njegova žena. Ta dogodek je, tudi zaradi napetosti med nekaterimi takratnimi evropskimi državami, sprožil vrsto vojnih napovedi. Posledično je med koncem julija in začetkom avgusta 1914 izbruhnila prva svetovna vojna.

V navedenih razmerah se je Avstro-Ogrska (ki je v tistem obdobju vključevala tudi območje današnje Slovenije in del Furlanije - Julijske krajine) takoj mobilizirala. Kraljevina Italija pa je ostala nevtralna do maja 1915. Po podpisu Londonskega sporazuma je Italija stopila na stran sil antante (Francije, Rusije in Velike Britanije) in 23. maja napovedala vojno svojim nekdanjima zaveznicama, Avstro-Ogrski in Nemčiji. Tako se je odprla nova fronta v dolžini 600 km od tromeje na prelazu Stelvio do Tržaškega zaliva.

SOŠKA FRONTA

90-kilometrski odsek, ki je potekal ob reki Soči, od Rombona do Jadranskega morja, je dobil ime soška fronta. Tukaj so od maja 1915 do oktobra 1917 potekali številni spopadi, predvsem pa dvanajst soških bitk.

V Zgornjem Posočju, zaznamovanem z izrazito alpsko pokrajino, je po prvem premiku frontne črte vojskovanje postalo pozicijsko. Frontna linija se je od vrha

GORICA/CORIZIA - PH > POT MIRU

PORUŠEN SOLKANSKI MOST - PH > DAVID ERIK PIPAN

Rombona spustila v Bovško kotlino in nadaljevala po dolini Slatenika v Krnsko pogorje, čez Mrzli vrh v Tolminsko kotlino. Vzpetine Mengore, Bučenica in Cvetje so tvorili zaporo na desnem bregu Soče in na ta način je Avstro-Ogrska branila pomembno železniško in cestno povezavo z zaledjem. Frontna linija se je nadaljevala čez Banjško planoto, mimo Gorice/Gorizia in čez Kras do območja Devina/Duino, nedaleč od Trsta/Trieste. Na tem zadnjem odseku se je odvijala skoraj večina tako imenovanih soških bitk. Italijanska vojska je predvidevala, da bo tu lažje zlomila nasprotnikovo obrambo. Kljub temu se je tudi na kraški planoti vojskovanje ustalilo ob frontni črti, ki je potekala od Sabotina preko Debele grize/Monte San Michele in območja Doberdoba/Doberdò do vzpetin okrog Tržiča/Monfalcone. Šele avgusta 1916 se je položaj rahlo spremenil, ko je italijanska vojska uspela vstopiti v Gorico in del fronte pomakniti nekaj kilometrov proti vzhodu. Zadnje dejanje spopadov ob Soči se je odvijalo v dvanajsti soški bitki, ki se je začela 24. oktobra 1917, ob njenem zgornjem toku. V avstro-ogrskem zgodovinopisju je bitka znana kot "Čudež pri Kobaridu", v italijanskem pa kot slovit "Ritirata di Caporetto". Italijansko obrambo je presenetil avstro-ogrsko-nemški napad in v nekaj dneh so se bili prisiljeni umakniti do reke Piave, kljub nekaterim poskusom, da bi ustavili prodor, na primer na reki Tilment v bližini Ragogne in Cornina, med 30. oktobrom in 3. novembrom 1917.

Bovec–Kobarid

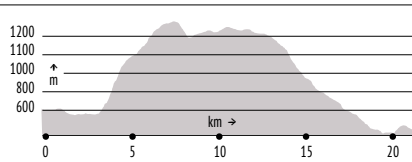
Dolžina 22,9 km

Vzpon 1160 m

Sestop 1380 m

Povprečen čas hoje 8–10 ur

Zahtevnost Težko

Drugi odsek se začne v mestu Bovec pod pobočjem mogočnega Rombona in visokogorskega smučišča Kanin. Pot pelje čez travnik do Vodence, območja kampov ob sotočju Soče in Koritnice, prečka Koritnico in vodi do viseče brvi čez Sočo. Na skali tik ob brvi je obnovljen mozaik grba Bosne in Hercegovine iz časa Avstro-Ogrske. Soča je v tem delu svojega toka izklesala ozka in slikovita korita. Na njenem levem bregu se pot enakomerno vzpenja do Golobarja. Tu je ohranjen betonski križ, ki so ga maja 1916 postavili vojaki 20. lovskega bataljona avstro-ogrske vojske. Pot nadaljuje do prevala Čez Utro (1305 m), najvišje točke tega odseka, nato pa se spušča do lovske koč, opuščene planine Slatenik ter po nekoliko zahtevnejšem terenu prečka podore in grape do planine Predolina in še naprej do Muzeja na prostem Zapikraj. Območje nekdanje prve italijanske obrambne linije obkrožajo gore, kjer so najhujši boji potekali jeseni 1915. Mimo planin Zapikraj in Zapleč se pot spusti v dolino drežniških vasi in skozi vas Magozd do znamenitega slapa Kozjak. Nadaljuje ob potoku Kozjak, dokler ne doseže razgledne točke s krasnim pogledom na Sočo. Kmalu zatem jo čez brv prečka, mimo kampa nadaljuje v smeri italijanske kostnice nad Kobaridom in nato v Kobarid, kjer se drugi odsek zaključuje.

SLAP KOZJAK - PH > TOMO JESENIČNIK

Pohodniki ves čas hodijo po hribih in dolinah alpskega sveta. Spoznajo Bovec in Kobarid, majhni, a z vidika zgodovine soške fronte svetovno prepoznavni mesti.

ZANIMIVOSTI

Italijanska kostnica, Kobarid: ko je bila leta 1938 zgrajena, jo je otvoril Benito Mussolini. Sem so z okoliških vojaških pokopališč prenesli posmrtno ostanke 7014 znanih in neznanih italijanskih vojakov, padlih v prvi svetovni vojni.

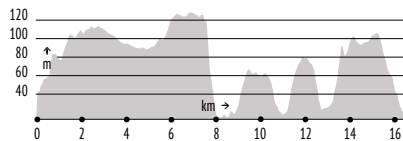
Kobariški muzej: pripoveduje zgodbo o življenju vojakov vseh narodnosti, ki so se borili na soški fronti. Natančno predstavi dvanajsto soško bitko in preboj pri Kobaridu, ki ga prihaja spoznavat vse več obiskovalcev iz vsega sveta.

Center za obiskovalce Pot miru: v Kobaridu se nahaja osrednji center Poti miru od Alp do Jadrana. Ponaša se s pestro ponudbo lokalnih izdelkov, izbranih spominkov ter zgodovinske in turistične literature. Organizirana je mreža lokalnih vodnikov, ki obogatijo izkušnjo obiska soške fronte.

Redipulja/Redipuglia–Tržič/Monfalcone

Dolžina 17 km
Vzpon 380 m
Sestop 400 m
Povprečen čas hoje 8 ur
Zahtevnost Srednja

Potovanje se iz Redipulje ob odkrivanju najbolj južnega dela soške fronte nadaljuje vse do Tržiča. Z izhodišča se pot vzpne na kraški rob, bodisi po stopnicah kostnice v Redipulji, bodisi po asfaltni cesti (pot CAI 77) desno od kostnice. V slabi uri dospe do Muzeja na prostem Dolina bersaljerjev (Dolina del XV Bersaglieri) in nato do mogočnice italijanske utrjene obrambne linije (Trincerone italiano) ter vrha Monte Sei Busi, od kjer se razprostra pogled na Furlansko nižino in obalo. Pot ob povratku na makadamsko pot nadaljuje v smeri Doberdoba/Doberdò del Lago, kjer stoji spomenik, posvečen na soškem bojišču padlim slovenskim vojakom. Po ožji cesti pripelje do Sprejemnega centra Gradina in s tem vstopi na območje Naravnega rezervata Doberdobskega in Prelosnega jezera/Riserva Naturale dei Laghi di Doberdò e Pietrarsosa. Po pol ure hoda po poti CAI 78, ki je sprva lahka, nato pa sledi nekaj bolj strmih predelov, pot pripelje do zavetišča Casa Cadorna. Vzpon je nagrajen s prečudovitim razgledom na Doberdobsko jezero. Od zavetišča Casa Cadorna se pot spusti

DOLINA BERSALJERJEV - PH > PROMOTURISMO FVG

proti jezeru, doseže pot CAI 72 in nato CAI 82 ter kmalu prispe na obrobje Tržiča. Tu sta na ogled utrdba Rocca, nato pa še zadnja, a pomembna točka tega odseka, Tematski park prve svetovne vojne v Tržiču (Parco Tematico della Grande Guerra di Monfalcone).

TEMATSKI PARK PRVE SVETOVNE VOJNE V TRŽIČU - PH > SCHIRRA - GIRALDI

ZANIMIVOSTI

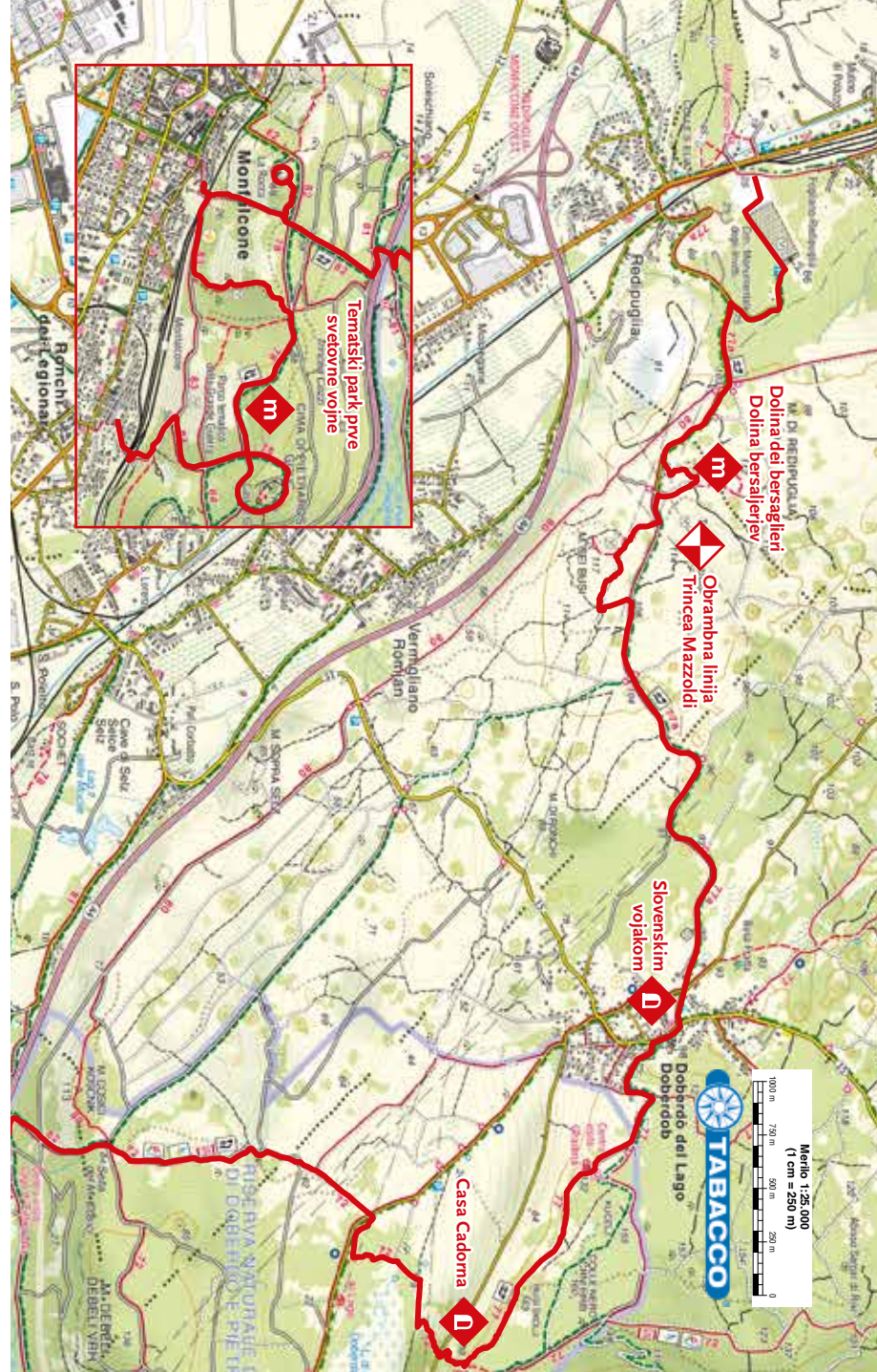
Muzej na prostem Dolina bersaljerjev: na kraškem robu, v bližini kostnice je lociran muzej z ostalinami vojaške bolnišnice in nekdanjega pokopališča.

Obrambna linija Trincea Mazzoldi: del mogočnega obrambnega sistema Trincerone, na soški fronti posebnega zaradi svoje dolžine in utrjenosti.

Spomenik slovenskim žrtvam soške fronte, Doberdob: leta 2016 slovesno odkriti spomenik je prvi spomenik v Italiji, posvečen slovenskim vojakom, padlim na soški fronti. Na spomeniku so vklesani verzi slovite pesmi "Oj, Doberdob".

Casa Cadorna: zavetišče je posvečeno generalu Luigiju Cadorni; postavili so ga leta 1916 za nadzor najbolj južnega dela fronte.

Tematski park prve svetovne vojne v Tržiču – strelski jarek Joffre: ta sklop parka predstavlja obrambno linijo, izkapano v kraško skalo in naravno jamo Vergine, ki je bila prilagojena za vojaške potrebe.

DEŽELA VENETO (REGIONE VENETO)

Območje spodnjega toka reke Piave v Venetu je po preboju pri Kobaridu oktobra 1917 postalo glavno prizorišče spopadov med italijansko in avstro-ogrsko vojsko v zadnjem letu vojne. Nova obrambna linija se je formirala ob reki Pivavi in na gorskem masivu Monte Grappa. Z nekaj vmesnimi spopadi se je 24. oktobra 1918 pri Vittoriju Venetu, natanko eno leto po začetku dvanaajste soške bitke, pričela zadnja italijanska ofenziva, ki je zaključila prvo svetovno vojno na italijanskih tleh.

Sledovi in pričevanja velike vojne na območju med Furlansko nižino in Beneško laguno obiskovalce in pohodnike po Poti miru od Alp do Jadrana vabijo k raziskovanju te zadnje faze vojne, ki je pripeljala do miru.

VOTIVNO SVETIŠČE MIRU, LIDO DI VENEZIA - PH > VeGAL

VOJAŠKA KOSTNICA, PORTOGRUARO PH > VeGAL

VOJAŠKE KOSTNICE

Votivno svetišče miru, vojaška kostnica, Lido di Venezia: gradnja veličastnega svetišča se je začela leta 1925 kot izpolnitev slovesne zaobljube, ki jo je leta 1917 dal beneški patriarh, kardinal La Fontaine. Gradnjo so prvič zaključili leta 1930; dela so znova stekla pod vodstvom projektanta, beneškega arhitekta Giuseppeja Torresa (1872–1935), in potekala vse do leta 1942. Posmrtni ostanki padlih počivajo v dveh velikih skupnih grobnicah, izklesanih v zidu za oltarjem.

Kostnica padlih avstro-ogrskih vojakov, Fossalta di Piave: ob vhodu na občinsko pokopališče se na levi strani nahaja kostnica padlih avstro-ogrskih vojakov, v kateri počiva 571 vojakov, od teh je 117 identificiranih, njihova imena so zapisana na spominskih ploščah.

Vojaška kostnica, Portogruaro: na veličastnem pokopališču se dviga mogočno svetišče - kostnica, v kateri so posmrtni ostanki preko 700 italijanskih, avstro-ogrskih in poljskih vojakov, padlih v bojih, ki so tragično zaznamovali območje Portogruara med prvo svetovno vojno.

Vojaško pokopališče, Quarto d'Altino: v zadnjem letu vojne je bilo pokopališče Sv. Mihaela (San Michele) v kraju Quarto d'Altino eno od številnih pokopališč, namenjenih pokopu posmrtnih ostankov vojakov, padlih v bojih na fronti ob spodnjem toku reke Piave. V kapeli so bronasta tabla, ki jo je podaril odbor za počastitev padlih med obrambo Benetk, in dve plošči iz belega marmorja z imeni padlih vojakov.

KULTURNA DEDIŠČINA

Pieve di San Mauro, Noventa di Piave: jeseni 1917, po preboju pri Kobaridu, je pred prihodom avstro-ogrske vojske prišlo do množičnega umika prebivalstva, selitve občinskih služb v Rim in porušenja zvonika cerkve sv. Mavra (San Mauro), ki so ga odstranili, da bi preprečili morebitno nasprotnikovo uporabo zvonika kot opazovalni stolp.

TRDNJAVA/UTRDBA

Topniška baterija Amalfi, Cavallino Treponti: vojaški objekt, vključen v sklop obalnega obrambnega sistema Benetk in njenih obrežij, ki ga je ukazal postaviti admiral Paolo Thaon di Revel na začetku prve svetovne vojne, je bil posvečen spominu padlim na oklepni križarki Amalfi, ki jo je 7. julija 1915 v severnem Jadrano potopila nemška podmornica.

Topniška baterija Pisani, Cavallino Treponti: poimenovana je po beneškem kapitanu, ki je v bitki za Chioggia leta 1380 porazil genovsko floto Pietra Doria. Predstavlja svojevrsten primer med italijanskimi utrdбами.

Utrdba San Felice, Chioggia: graditi so jo začeli leta 1538, med prvo svetovno vojno pa je bila utrdba namenjena topniškemu položajem za protiletalsko in protitorpedno obrambo. V sodobnem času je bila v utrdbi italijanska vojna mornarica, nato je bila zapuščena.

Utrdba Poerio, Mira: utrdba, ki si jo je danes mogoče le delno ogledati v okoliškem parku, so postavili med leti 1909 in 1912. Pripada nizu utrdb, ki so takrat veljale za najnovejši dosežek, zgrajenih iz armiranega betona.

Utrdba Marghera, Benetke - Mestre: utrdba se dviguje na očarljivem območju med laguno in kopnim, ki obsega približno 30 hektarjev. Stoji na dveh koncentričnih otokih. Gradnjo so začeli Avstrijci leta 1805, dokončali pa Francozi med leti 1809 in 1814. Gre za prvo in najboljše izmed 11 utrdb, ki sestavljajo obrambni sistem Mester.

Topniška baterija Rocchetta - utrdba Alberoni, Lido di Venezia: zgradili so jo Avstrijci v letih 1849 in 1850 na beneškem Lidu (Lido di Venezia), v naselju Alberoni. Topniška baterija Rocchetta je odprta, z ravno sprednjo stranjo, kratkimi stranicami in vodnim jarkom. Oba kraka imata preprost prečni branik, namenjen topništvu. Utrdba je nadzirala ustje pristanišča Malamocco, medtem ko so stranice imele na muhi notranjost ustja in nadzirale izliv kanala Sv. Petra (San Pietro).

TOPNIŠKA BATERIJA AMALFI - PH > VeGAL

TOPNIŠKA BATERIJA PISANI - PH > VeGAL

VOJAŠKO POKOPALIŠČE

Avstro-ogrsko pokopališče, San Michele al Tagliamento: kostnica se nahaja na občinskem pokopališču, sestavljena je iz desetih vrst betonskih nagrobnih kamnov. Na kovinskih ploščicah (namestili so jih leta 1984 in z njimi prekrili prvotne, skoraj nečitljive napise) je moč videti vgravirano ime in priimek vsakega vojaka. Nekatera od teh imen so tipično germanska, druga slovansko-balkanska, tretja italijanskega ali madžarskega izvora, pa tudi romunska.

AVSTRO-OGRSKO POKOPALIŠČE, SAN MICHELE AL TAGLIAMENTO - PH > VeGAL

ZALEDJE SOŠKE FRONTE OBMOČJA CERKNEGA, IDRIJE, LOGATCA IN PIVKE

Prva svetovna vojna je za vedno spremenila tudi Cerkljansko, Idrijsko, Logaško in Pivško območje. Zaledje soške fronte je bilo s svojo zasnovo obrambnih linij in oskrbovalno vlogo bojišča strateškega pomena. Idrijski rudnik je postal edini dobavitelj živega srebra za potrebe orožarske industrije centralnih sil; Pivško območje pa je avstro-ogrsko vojsko oskrbovalo z lesom. Ohranjenih je veliko ostalin, zaradi katerih so ti kraji zanimivi za razumevanje in raziskovanje pričujoče zgodovine.

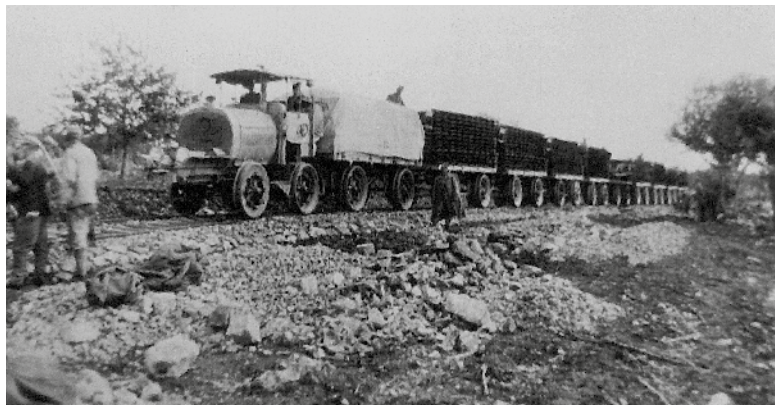
Ozkotirna železnica "Feldban": avgusta 1916 je italijanska vojska prekinila oskrbovanje avstro-ogrske vojske po bohinjski železniški progi. Preostale železniške proge niso omogočale zadostne oskrbe bojišč, zato so na Logaškem, Idrijskem in Cerkljanskem pospešili gradnjo novih odsekov ozkotirnih železnic – feldbanov. Odsek trase feldbana od Idrije do Godoviča, ki je bil zgrajen v samo enem mesecu, je danes očiščen in obiskovalcem ponuja na ogled številne ostaline te nevarne proge v soteski Strug.

Tunel v Logatcu: feldban kmalu ni več zadoščal za oskrbo soške fronte, zato so iz Logatca do Črnega Vrha pričeli graditi normalnotirno železniško progo. Ta je znana po inženirsko zahtevnih predorih, izkopih in nasipih, med katerimi izstopata predora v Logatcu in Godoviču. Pri gradnji predora v Logatcu so za odvoz materiala uporabljali parno lokomotivo "Mašinko", katere replika je na ogled v bližini predora.

Obrambni položaji nad Idrijco, Šebrelje: v izogib prodoru italijanske vojske v notranjost habsburške monarhije je čez Cerkljansko potekala avstro-ogrska tretja obrambna črta s strelskimi jarki, kavernami, topniškimi položaji, cestnimi zaporami ter bodečo in električno žico. Del tega sistema so bile tudi oskrbi namenjene tovarne poti, imenovane mulatjere.

Vojni muzej Idrija predstavlja bogato zasebno zbirko Slavka Moravca, ki se z zbirateljstvom ukvarja že preko 30 let. Muzej hrani preko 1000 originalnih eksponatov, dokumentov in fotografij iz obdobja od prve svetovne vojne, italijanske okupacije, druge svetovne vojne, povojnega obdobja pa vse do slovenske osamosvojitvene vojne.

Območje **Parka vojaške zgodovine Pivka**, ki je med prvo svetovno vojno služilo kot poligon za urjenje avstro-ogrske vojske, je danes največji muzejski kompleks v Sloveniji, kjer najdete vse od najstarejših lokov do izjemne zbirke tankov in vojaških letal, nemško vojaško lokomotivo iz druge svetovne vojne ter podmornico, v katero se lahko tudi vkrcate. Poleg tega se lahko preizkusite na dveh simulatorjih letenja, in sicer z nadzvočnim letalom MiG-21 in legendarnim letalom iz druge svetovne vojne, Supermarine Spitfire. Med prvo svetovno vojno je območje parka služilo kot poligon za urjenje avstro-ogrskih vojakov.

ŽELEZNICA NA KRAŠU - PH > KONRAD MARUŠIČ

CENTRI ZA OBISKOVALCE POT MIRU - PH > POT MIRU

CENTRI ZA OBISKOVALCE POT MIRU

Center za obiskovalce Pot miru, SMO

Via Alpe Adria, 73
I-33049 S. Pietro al Natisone (UD)
+39 0432 727490
isk.benecija@yahoo.it
www.smo-center.eu

Center za obiskovalce Pot miru, IAT Fogliano Redipuglia

Via III Armata, 37
I-34070 Fogliano Redipuglia (CO)
+39 0481 489139, +39 346 176 1913
info@prolocofoglianoredipuglia.it
www.prolocofoglianoredipuglia.it

Center za obiskovalce Pot miru, Trieste Infopoint

Piazza Unità d'Italia 4/b
I-34121 Trieste
+39 040 3478312
info.trieste@promoturismo.fvg.it
www.turismo.fvg.it

Center za obiskovalce Pot miru, MUB Museo della Bonifica

Viale Primavera, 45
I-30027 San Donà di Piave (VE)
+39 0421 42047
museobonifica@sandonadipiave.net
museicivici@sandonadipiave.net
museicivici.sandonadipiave.net

Center za obiskovalce Pot miru, Kobarid

Gregorčičeva ulica 8 - SI-5222 Kobarid
+386 5 389 0167, +386 31 586 296
turizem@potmiru.si
info@thewalkofpeace.com
www.thewalkofpeace.com

Center za obiskovalce Pot miru, Sabotin - Park miru

Šmaver 2 - SI-5250 Solkan
+386 51 202 777
sabotin@nova-gorica.si
www.sabotin-parkmiru.si

Center za obiskovalce Pot miru, Pomnik miru Cerje

Lokvica 35 - SI-5291 Miren
+386 31 310 800
info@mirenkra.si
www.mirenkra.si

VODENI OGLEDI

Najbolj zanimive točke prve svetovne vojne na Poti miru lahko raziskujete tudi na organiziranih vodenih ogledih. Muzeje na prostem, kostnice in druge spomenike lahko obiščete v spremstvu izkušenih lokalnih vodnikov, poznavalcev, ki vam bodo predstavili ne samo zgodovino teh krajev, temveč tudi zanimive zgodbe in anekdote o vojaki in ljudeh, ki so izkusili soško fronto. Nekateri vodeni ogledi se izvajajo po vnaprej določenih terminih, vedno pa je možnost, da se pripravi program vodenega ogleda posebej za vas in po vaših željah.

Za več informacij obiščite stran: www.thewalkofpeace.com (Doživetja).

PH > JURE BATAGELJ

PH > PAOLO DA POZZO

WALK OF PEACE

Ne glede na to ali se na Pot miru odpravljate kot raziskovalci zgodovine ali kot aktivni popotniki in kolesarji, je pohod od najvišjih vrhov Slovenije do Tržaškega zaliva v Italiji potrebno načrtovati in se nanj dobro pripraviti. Vse informacije, natančen zemljevid trase ter bogate zgodovinske opise in fotografije najdete na novi spletni strani:

www.thewalkofpeace.com

Vaš nepogrešljiv spremljevalec na poti je pričujoči knjižni vodnik. O usodah svojih prednikov in njihovih bitk pa lahko razmišljate ob branju nove knjige avtorja Željka Cimpriča z naslovom *Zgodbe na Poti miru. Zapisi s soške fronte*

POT MIRU OD ALP DO JADRANA Daljinska pohodniška pot po sledih soške fronte

Izdajatelj, lastnik medija in založnik: PromoTurismoFVG, Via Locchi, 19, 34123 Trieste/Trst. Sedež pisarn: Villa Chiozza, Via Carso 3, 33052 Cervignano del Friuli (Červinjan) (UD) - Italia www.turismoFVG.it - info@promoturismo.fvg.it v sodelovanju z Ustanovo "Fundacija Poti miru v Posočju", Gregorčičeva ulica 8, 5222 Kobarid, Slovenija - www.thewalkofpeace.com info@thewalkofpeace.com

Koncept in redakcija: PromoTurismoFVG in Ustanova "Fundacija Poti miru v Posočju" v sodelovanju z Občino Ragogna in Razvojno agencijo VeGAL

Prevodi: Alice Mačkovšek, Barbara Jejčič, Katja Sivec in Tadej Koren

Kartografsko gradivo/avtorske pravice: Casa Editrice Tabacco - www.tabaccoeditrice.it

Višinski grafi: Matic Klanjšček

Oblikovanje: Espressione S.r.l. – www.espressione.net

Fotografsko gradivo: Fotografiji na naslovnici Alessandro Michelazzi in Simon Kovačič. Vse fotografije v notranjosti knjige so iz arhivov organizacij: PromoTurismoFVG, Ustanova "Fundacija Poti miru v Posočju", VeGAL, Movimento Lento, Turizem Dolina Soče, Miren Kras, Turizem Bohinj, TIC Kranjska Gora, TIC Kanal, TIC Brda, Museo della Bonifica

Tisk: Grafica Goriziana S.a.s.

Prva izdaja, tiskano v juniju 2022 v okviru programa in projekta Interreg V-A Italia–Slovenija WALKofPEACE - www.ita-slo.eu/sl/walkofpeace

PromoTurismoFVG ne prevzema odgovornosti za morebitne napake. Pričujoči promocijski material v celoti in po delih predstavlja avtorsko zaščiteno delo. Uporaba in obdelava gradiva, v celoti ali njegovih posameznih delih, brez dovoljenja avtorja oz. lastnika avtorskih pravic ni dovoljena. Za vsa morebitna vprašanja se obrnite na info@promoturismo.fvg.it

Interreg

UNIONE EUROPEA
EVROPSKA UNIJA

ITALIA-SLOVENIJA

WALK of PEACE

Progetto strategico co-finanziato dal Fondo europeo di sviluppo regionale
Strateški projekt sofinancira Evropski sklad za regionalni razvoj

WALK OF PEACE

Ta projekt ima podporo Programa sodelovanja Interreg V-A ItalijaSlovenija, ki ga financira Evropski sklad za regionalni razvoj. Namen tega projekta je ohraniti, raziskati in promovirati snovno in nesnovno dediščino prve svetovne vojne izjemnega zgodovinskega pomena kot skupno dediščino programskega območja v okviru krovne destinacijske znamke in posebne destinacije Poti miru med Alpami in Jadranom. Spodbuditi povezovanje, nadgradnjo in razvoj nove trajnostno in kulturno usmerjene turistične ponudbe, utemeljene na atraktivnih predstavitev dediščine PSV in tematskih poteh.

Questo progetto è supportato dal Programma di cooperazione Interreg V-A ItaliaSlovenia, finanziato dal Fondo europeo di sviluppo regionale. Questo progetto mira a mantenere, esplorare e promuovere il patrimonio materiale e immateriale di straordinario significato storico della PGM come patrimonio condiviso dell'area di programma nell'ambito del marchio principale della destinazione particolare del Walk of Peace tra le Alpi e l'Adriatico. Incoraggiare l'integrazione, l'aggiornamento e lo sviluppo di una nuova offerta turistica sostenibile e culturalmente orientata, basata su presentazioni coinvolgenti del patrimonio della PGM e su percorsi tematici.

www.ita-slo.eu/sl/WALKofPEACE

LEADING PARTNER: Posoški razvojni center

PARTNERS: Regione del Veneto, Ustanova "Fundacija Poti miru v Posočju", GAL Venezia Orientale, Znanstvenoraziskovalni center Slovenske akademije znanosti in umetnosti, PromoTurismoFVG, Mestna občina Nova Gorica, Ente Regionale per il Patrimonio Culturale della Regione Autonoma Friuli Venezia Giulia, Javni zavod za upravljanje dediščine in turizem Pivka, Comune di Ragogna

REGIONE DEL VENETO

VeGAL

ZRC SAZU

la casa
FRIULI VENEZIA GIULIA
www.fvg.it

ER
PAC
FVG

